

ISBN 978-064-6034-47-4

آیا انسان پیروز خواهد شد؟

1977

ISBN 978-064-6034-47-4

اریک فروم

آیا انسان پیروز خواهد شد؟

آیا انسان پیروز خواهد شد؟

ترجمه

حقیقت و افسانه در سیاست جهانی

ترجمه

عزت الله فولادوند

انتشارات فردا

فهرست

مقدمه مترجم

بیستگفتار

۹

فصل اول: برخی مقدمات کلی

- ۱۳ ۱. دگرگونی مبتنی بر دوران‌دیشی و دگرگونی فاجعه‌آمیز
- ۲۰ ۲. سرچشمه‌های تاریخی بحران کنونی و دورنمای آینده
- ۳۲ ۳. تفکر سیاسی سالم و بیمارانه

فصل دوم: ماهیت نظام شوروی

- ۵۳ ۱. انقلاب یا امیدی که شکست خورد
- ۶۲ ۲. دگرگونی انقلاب کمونیستی به دست استالین
- ۶۸ ۳. نظام خروشچف
- ۶۸ الف. پایان وحشت
- ۷۲ ب. ساختار اجتماعی - اقتصادی
- ۸۳ ج. آموزش و پرورش و اخلاق

فصل سوم: آیا هدف اتحاد شوروی سلطه جهانی است؟

- ۹۱ ۱. آیا اتحاد شوروی نظامی سوسیالیستی است؟
- ۱۱۶ ۲. آیا اتحاد شوروی نظامی انقلابی - امپریالیستی است؟
- الف. اتحاد شوروی به عنوان قدرتی انقلابی و نقش

مقدمه مترجم

جنگ هفتاد و دو ملت همه را عذر بنه
چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند
حافظ

در ۱۹۵۰، ویلیام فاکنر در خطابه‌ای به مناسبت پذیرش جایزه ادبی
تویل اعلام کرد: «تراژدی ما امروز ترسی جسمی، جهانی وهمگانی است...
دیگر از مشکلات روح سخنی نیست. تنها این سؤال در میان است که کی
از هم پاشیده خواهیم شد؟» او سپس به مردان و زنان جوانی که قلم در
دست می‌گیرند هشدار داد که بدون این حقایق «هر داستانی ناپایدار و
سحکوم به نیستی است» و نویسندگان «تا اینها را دوباره نیاموزند، چنان
خواهند نوشت که گویی در میان آدمیان ایستاده‌اند و انقراض انسان را
می‌نگرند.» و بعد در جمله‌ای که طنین آن بلافاصله در سراسر عالم پیچید،
در بیان ایمان خود به آینده افزود: «من از پذیرفتن انقراض انسان سر باز
می‌زنم... من به قبول این سخن کردن نمی‌نهم. اعتقاد من بر این است که
انسان نه تنها پایدار خواهد ماند، بلکه پیروز خواهد شد.»^۱

عنوان این کتاب از خطابه فاکنر گرفته شده است. اما جمله فاکنر
الخیاری است و از یقینی حکایت می‌کند که از جان هنرمند برآمده است؛
جمله فروم استفهامی است و شک متفکر را در گیسو دارهای سخت و سرد
عالم سیاست نشان می‌دهد.

«آیا انسان پیروز خواهد شد؟» کتابی است که در تنگنای نگرانی از
وضع کنونی جهان نوشته شده است. دلهره‌ای که چهار رکن آن مسخ
سوسیالیسم، لگام گسیختگی سرمایه‌داری، آینده جهان سوم و مسابقه تسلیحاتی
است. پژوهنده مضطرب هر یک از این مسائل را پیش می‌کشد باز با کابوس
برش فاکنر روبرو می‌شود.

۱. جمله‌ای داخل گیومه به نقل از مقدمه «خشم و هیاهو»، نوشته ویلیام
فاکنر، ترجمه بهمن شمله‌ور، انتشارات پیروز، تهران ۱۳۳۸.

بین الملل کمونیست

ب. اتحاد شوروی به عنوان قدرتی امپریالیستی

۱۱۷

۱۴۱

فصل چهارم: معنا و کارکرد ایده نولوژی کمونیست

۱۶۳

فصل پنجم: مسأله آلمان

۱۸۹

فصل ششم: مسأله چین

۲۲۰

فصل هفتم: پیشنهادهایی برای صلح

۲۳۲

۱. صلح از راه بازداری: تسلیحات و پیمانهای نظامی

۲۳۲

۲. اتحاد امریکا و روسیه به ضد چین و ملل استعمار زده

۲۷۴

۳. پیشنهادی برای صلح

۲۷۷

الف. خلع سلاح عمومی مشروط به نظارت

۲۷۷

ب. ترتیب موقت بین امریکا و روسیه بر اساس وضع موجود

۲۸۱

۴. نتیجه

۳۲۶

پی نوشت

۳۳۰

شک نیست که تمام اضطرابها و پرسشها نهایتاً به همان راز همیشگی باز می‌گردد که «انسان چیست؟» فروم در گذشته به این سؤال در چارچوب رابطه فرد و جامعه پاسخ گفته است. در «گریز از آزادی» نشان داده است که چگونه وقتی معنای مثبت آزادی از دست رفت، آدمیان از آنچه باید باشند و می‌توانند بشوند دست می‌کشند و در برابر جباران سر فرود می‌آورند. در «جامعه سالم» وضعی را تحلیل کرده است که در آن سرمایه‌داری انسان را به از خود بیگانگی می‌کشاند و از حقیقت نفس خویش محروم می‌کند و به گریز از آزادی برمی‌انگیزد. در کتاب حاضر بحث به صحنه جهانی کشیده شده است زیرا تحولاتی که از آغاز قرن جریان گرفته اکنون به جایی رسیده است که شاید بزودی یا چراغ هستی بشر را خاموش کند و یا آزادی را از عرصه گیتی براندازد.

پیام انسانی و انقلابی سوسیالیسم مسخ شده است. روسیه شوروی به کشوری محافظه کار و امپریالیست مبدل شده است و اکنون سرمایه‌داری دولتی و رژیم یکه‌تاز بر آن سرزمین حکومت می‌کند. چین کمونیست زیر سلطه نظامی است «تمامت‌طلب» که روح و دل و تن آدمی را به تمامی در خدمت توسعه سریع اقتصادی و تبدیل آن کشور به قدرتی جهانی بسیج می‌کند و جایی برای تجلی فردیت باقی نمی‌گذارد. سرمایه‌داری به جای تکیه بر ابتکار فردی و محدود کردن مداخلات دولت، اکنون صنعت و دیوانسالاری و دخل و تصرف موزیانه در افکار و اذهان را اصل قرار داده است.

در این گیرودار، جنگ افزارهای ویرانگر هسته‌ای هر روز پیشرفته‌تر و هول‌انگیزتر می‌شود به نحوی که یا باید نشست و منتظر انهدام بشر بود و یا نظاره کرد که چگونه مسابقه تسلیحاتی به تحلیل رفتن استعداد و توان آدمی برای استوار کردن بنای آزادی می‌انجامد.

مشکل دیگر آینده کشورهای توسعه نیافته است. مردم این کشورها که اینک پس از قرن‌ها سکوت بیدار شده‌اند «اکثریت نوع بشر را تشکیل می‌دهند و نه تنها مصرانه استقلال سیاسی طلب می‌کنند بلکه می‌خواهند بسرعت از توسعه اقتصادی بهره‌مند شوند و حاضر نیستند دویست سال دیگر

انتظار بکشند تا به سطح اقتصاد اروپا و امریکا برسند.

در تمام این زمینه‌ها آنچه فروم را نگران می‌کند، قطع نظر از ادامه حیات مادی آدمی، بقای آزادی و فردیت انسانی است. آنچه آن علامت سؤال را در برابر ایمان فاکتور گذاشته «این واقعیت است که نوع بشر هنوز به مرحله‌ای از رشد نرسیده که در بزرگترین ادیان و فلسفه‌های انسان‌گرایانه هندوستان و چین و فلسطین و ایران و یونان متجلی است. بیشتر مردم هنوز از لحاظ عاطفی در مرحله‌ای اولیه و غیر عقلانی هستند که با مرحله پیش از ظهور اندیشه‌های بودائی و یهود و مسیحی تفاوتی ندارد. ما هنوز بت پرستیم. از نظر عقلی و در زمینه علوم و فنون در عصر اتم زندگی می‌کنیم لیکن از حیث عاطفی هنوز در عصر حجریم. میلیون‌ها انسان را برای هدفیانی قربانی می‌کنیم که معتقدیم مقاصدی والا است و این کشتار را توجیه می‌کند. آنگاه به رغم همه پیشرفتهای عقلی و فنی، هنوز گرفتار پرستش بت اصل و نژاد و مالکیت و نهادهای اجتماعی است، هنوز شور و هیجانهای مخالف عقل بر عقلش حکومت می‌کنند و او هنوز نتوانسته به تجربه دریا بد که تمام و کمال انسان بودن یعنی چه.»

فلسفه‌ای که ریشه آن در مسیح‌گرایی نبوی و فردگرایی دوره رنسانس و انسان‌گرایی عصر روشنگری بود و از مفاهیمی آب می‌خورد که اسپینوزا و گوته و هگل به جهان عرضه کرده بودند اکنون مدیریت دولتی و یکه‌تازی را اصل قرار داده و دستگاهی بوجود آورده است که به دست آدمکهای بی‌هویت سازمانی می‌گردد. نظامی که بر اساس احترام به ابتکار فردی ساخته شده بود امروز فرد را به گریز از آزادی و از دست نهادن فردیت برمی‌انگیزد. توسعه اقتصادی در مجرائی افتاده است که به بهای انقیاد کامل فرد در برابر دستگاههای یکه‌تاز دولتی و نابودی جلوه‌های انسانیت تمام خواهد شد. مسابقه تسلیحاتی، ولو بتواند صلح را حفظ کند، به برافتادن دموکراسی خواهد انجامید.

محور تفکر فروم در این نوشته نیز مانند آثار دیگرش، انسان است. گرچه این کتاب سالها پیش نوشته شده و برخی از جزئیاتی که در آن مطرح